

Mariusz Zieliński

Politechnika Opolska

e-mail: m.zielinski@po.opole.pl

ZMIANY STRUKTURY KOSZTÓW PRACY W POLSCE W UJĘCIU SEKTORÓW WŁASNOŚCI

CHANGES IN THE STRUCTURE OF LABOUR COSTS IN POLAND IN TERMS OF OWNERSHIP SECTORS

DOI: 10.15611/pn.2018.509.42

JEL Classification: E24, J31, J32, J33

Streszczenie: Celem artykułu jest określenie, jak zmienia się poziom wynagrodzeń brutto i kosztów pracy oraz proporcje między nimi w sektorach publicznym i prywatnym w Polsce. Postawiono pytanie badawcze, czy wzrost konkurencji międzynarodowej spowodował, że wynagrodzenia i koszty pracy rosną szybciej w sektorze prywatnym (wystawionym na konkurencję) niż w publicznym. Poza ujęciem sektorów własności ogółem analizie poddano 10 sekcji działalności gospodarczej o najwyższym zatrudnieniu. W artykule wykorzystano dane publikowane przez Główny Urząd Statystyczny w Rocznikach Statystycznych Pracy dla lat 2008 i 2016. Analiza oparta jest głównie na porównaniach zmian procentowych wynagrodzeń i kosztów pracy. Wyniki przemawiają za pozytywną odpowiedzią na postawione pytanie, przy czym wciąż wyższy jest poziom wynagrodzeń i kosztów pracy w sektorze publicznym niż prywatnym.

Słowa kluczowe: wynagrodzenia brutto, koszty pracy, pozapłacowe koszty pracy, sektory własności.

Summary: The aim of the article is to determine how the level of gross wages and labour costs and the proportions between them change in the public and private sectors in Poland. The article poses a research question whether the increase in international competition has caused wages and labor costs to grow faster in the private sector (exposed to competition) than in the public sector. Apart from the recognition of ownership sectors, a total of 10 sections of economic activity with the highest employment were analyzed. The article uses data published by the Central Statistical Office in the Yearbooks of Labour Statistics for 2008 and 2016. The analysis is based mainly on a comparison of percentage changes in wages and labour costs. The results of the analysis support a positive answer to the research question raised, although the level of wages and labour costs is still higher in the public sector.

Keywords: gross wages, labour costs, non-wage labour costs, ownership sectors.

1. Wstęp

Rozpatrując konkurencyjność gospodarki w skali międzynarodowej, jednym z podstawowych jej źródeł jest absolutny i względny (w przeliczeniu na jednostkę produkcji) poziom kosztów pracy, a także ich struktura [Urbanik 2002, s. 234]. Z perspektywy gospodarki krajowej proporcja między produktywnością pracy a kosztami jej pozyskania decyduje o poziomie popytu (zapotrzebowania) na pracę [Pierluigi, Roma 2008, s. 8-9; Lipská i in. 2005, s. 8-9].

Można przyjąć założenie, że sektor prywatny, który w większości wystawiony jest na konkurencję zagraniczną wynikającą z przyspieszenia procesów globalizacyjnych i integracyjnych, zmuszony jest do konkutowania o personel z jednostkami sektora publicznego. Konsekwencją tego stanu rzeczy powinien być szybszy wzrost poziomu wynagrodzeń i kosztów pracy w sektorze prywatnym niż publicznym. Tego problemu dotyczy pytanie badawcze niniejszego artykułu. Możliwości analizy zmian poziomu i struktury kosztów pracy uzależnione są od dostępności danych. Dobrym źródłem danych na temat bieżącej sytuacji na rynku pracy są Roczniki Statystyczne Pracy wydawane przez GUS. Niestety, nie ukazują się one regularnie. Tym bardziej jednak istotne wydaje się analizowanie danych dostępnych w tych publikacjach, zwłaszcza w przekrojach, których nie można znaleźć w innych corocznych publikacjach GUS. Takim przypadkiem są dane dotyczące poziomu wynagrodzeń brutto i kosztów pracy w ujęciu według sekcji. W artykule dokonano porównania tych wielkości dla sektorów własności ogółem i największych sekcji z perspektywy poziomu zatrudnienia w Polsce. Dane najnowsze (za rok 2016) skonfrontowano z danymi dla 2008 r., gdy zaczął się kryzys gospodarczy (w Polsce – osłabienie tempa wzrostu gospodarczego).

2. Struktura kosztów pracy z perspektywy podstawowych podmiotów gospodarczych

Pracodawcy w ramach kosztów pracy uwzględniają, poza kosztami wynagrodzeń i świadczeń bezpośrednich, także koszty świadczeń pośrednich (składki na ubezpieczenia społeczne, świadczenia socjalno-bytowe, koszty BHP, ewentualne koszty zakładowej opieki lekarskiej) i koszty prowadzenia polityki personalnej (koszty pozyskiwania i szkolenia personelu, organizacji stanowisk pracy, utrzymania działu kadrowego, doradztwa personalnego, związków zawodowych, przewozu pracowników itp.) [Pawlak 2003, s. 116-117; Hopwood 2005, s. 345-346; Furmańska-Maruszak 2008, s. 47-48].

Inaczej koszty pracy postrzegają pracobiorcy (pracownicy), dla których istotny jest poziom wynagrodzeń realnych (możliwości nabywcze). Co więcej, pracobiorcy utożsamiają wynagrodzenie z dochodami netto (wynagrodzeniem „na rękę”, po wszelkich potrąceniach) otrzymywanymi za swoją pracę [Zieliński 2012, s. 47].

Różnica między wynagrodzeniem netto a całkowitymi kosztami ponoszonymi przez pracodawcę zależy od unormowań prawnych dotyczących opodatkowania (podatek dochodowy), oskładkowania pracy (składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców i pracobiorców), przepisów dotyczących BHP i minimalnych świadczeń socjalnych oraz decyzji pracodawców co do skali wydatków na prowadzenie polityki personalnej [Grzesiok 2014, s. 46]. Zdecydowana większość rozpatrywanej różnicy jest zatem wynikiem regulacji wprowadzanych przez państwo. Zakładając, że rynek pracy znajduje się w stanie bieżącej równowagi, należy rozpatrzyć reakcje strony popytowej i podażowej na zmiany podatkowych i składkowych obciążeń pracy.

Pracodawcy na wzrost obciążeń podatkowych i składkowych, generujących podniesienie kosztów pracy, reagują obniżeniem popytu na pracę, czego skutkiem może być wzrost bezrobocia. Starając się zbilansować efekt wzrostu obciążeń pracy, pracodawcy mogą dążyć do zmian struktury zatrudnienia, starając się zwiększyć udział elastycznych form zatrudnienia, obciążonych niższymi składkami na ubezpieczenia społeczne. Wzrost kosztów pracy może także przyczynić się do wzrostu szarej strefy (rozszerzenia zatrudnienia nieformalnego) [Azémar, Desbordes 2009, s. 3; Ramos i in. 2017, s. 3-4]. Ewentualne obniżenie obciążeń pociąga za sobą tendencje przeciwne – wzrost popytu na pracę i ograniczenie szarej strefy gospodarki.

Reakcje pracobiorców na wzrost obciążeń podatkowych i składkowych obejmują dwa rodzaje dostosowań. Po pierwsze, obniżenie wynagrodzenia realnego za pracę przyczynia się do ograniczenia efektywnej podaży pracy, zmniejszenia motywacji do pracy i obniżenia poziomu życia pracujących. Po drugie, wzrostowi obciążeń składkowych towarzyszy zwykle rozszerzenie możliwości pozyskania środków w ramach świadczeń społecznych (transferów rządowych). Wzrost ich dostępności osłabia motywację do pracy, przedsiębiorczość, aktywność w samodzielnym pozyskiwaniu środków na utrzymanie przez gospodarstwa domowe, generując wzrost zainteresowania transferami rządowymi. Świadomość uprawnień może pociągnąć za sobą postawy roszczeniowe, zwiększając liczbę korzystających z transferów, także o grupy dotychczas aktywne na rynku pracy [Zieliński 2007, s. 249].

Dla polityki gospodarczej priorytetem na rynku pracy jest osiągnięcie wysokiego poziomu zatrudnienia. Z jednej strony, w krótkim okresie obniżenie kosztów pracy powoduje wzrost zysku pracodawców, dochodów netto pracobiorców, co pobudza wzrost aktywności gospodarczej (popytu na pracę) i wzrost motywacji do pracy i konsumpcji (podaży pracy). Z drugiej strony, wzrost aktywności gospodarczej zazwyczaj nie bilansuje spadku stopy opodatkowania i oskładkowania pracy, co prowadzi do wzrostu deficytu budżetowego i długu publicznego. Możliwości zmniejszenia obciążeń składkowych w Polsce są ograniczone, ponieważ ich najistotniejszym elementem jest składka emerytalna obciążająca zarówno pracodawców, jak i pracobiorców. System zabezpieczenia emerytalnego, głównie ze względów demograficznych (spadku liczby urodzin i wzrostu przeciętnej długości

życia), w większości krajów rozwiniętych generuje coraz wyższy deficyt [Golinowska 2002, s. 77-85; Maier 2016, s. 234-237].

3. Założenia analizy

Dobrym źródłem danych na temat zmian struktury kosztów pracy w Polsce są wydawane przez GUS Roczniki Statystyczne Pracy. Ponieważ publikacja ta nie ukazuje się corocznie, a w innych opracowaniach GUS brak odpowiednio szczegółowych danych, niemożliwe jest zastosowanie zaawansowanych metod statystycznych (np. obliczenia związku między zmianami koniunktury i zmianą struktury kosztów pracy). W niniejszym artykule dokonano porównania kształtowania się poziomu wynagrodzeń brutto i struktury kosztów pracy w latach 2008 i 2016, opierając się głównie na porównaniu zmian procentowych analizowanych wielkości. Wybrano rok 2008, w którym zaczął się światowy kryzys gospodarczy, skutkujący także w Polsce poważnym osłabieniem koniunktury¹, oraz rok 2016, czyli ostatni, dla którego dostępne są porównywalne dane.

Badanie zmian struktury kosztów pracy zostało przeprowadzone z uwzględnieniem przekrojów według sektora własności oraz wybranych sekcji gospodarki. Wybrano 10 sekcji gospodarki o najwyższym poziomie zatrudnienia (przekraczającym w 2016 r. 500 tysięcy zatrudnionych). Celem analizy jest odpowiedź na pytanie badawcze: czy wzrost międzynarodowej konkurencji spowodował, że wynagrodzenia i koszty pracy rosną szybciej w sektorze prywatnym (wystawionym na konkurencję) niż w publicznym.

4. Porównanie wynagrodzeń i kosztów pracy w Polsce w ujęciu sektorów własności w latach 2008 i 2016

W tabeli 1. zawarto dane porównujące przeciętne miesięczne wynagrodzenie w ujęciu według sektorów własności i głównych sekcji gospodarki. Przekrój według sektorów własności wskazuje na przewagę w poziomie wynagrodzeń sektora publicznego nad prywatnym niemal we wszystkich rozpatrywanych sekcjach gospodarczych. Wyjątek stanowi administracja publiczna, przy czym niemal 100% zatrudnienia przypada tu na sektor publiczny.

Analizując sekcje działalności gospodarczej, wyższe od średniej wynagrodzenia występują w czterech z nich: w administracji publicznej i obronie narodowej, działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej, rolnictwie oraz edukacji. Przewaga w stosunku do średniej zmniejszyła się między rokiem 2016 i 2008 jedynie

¹ Wzrost PKB osłabł z 7,2% w 2007 r., do 3,9% w 2008 r., by osiągnąć 2,6% w 2009 r. [Roczniki Statystyczne GUS 2014, s. 699; 2016, s. 695]. Rok 2008 przyjęto do porównań w niniejszym artykule m.in. ze względu na brak danych dotyczących wynagrodzeń i kosztów pracy według sekcji dla roku 2009 (w Rocznikach Statystycznych Pracy dostępne są dane za lata 2008 i 2010).

Tabela 1. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 zatrudnionego według sektorów i sekcji w Polsce w latach 2008 i 2016

Sekcja*	Wynagrodzenie brutto w 2008			Wynagrodzenie brutto w 2016		
	ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny	ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny
Ogółem	2942,17	3407,23	2709,57	4052,19	4615,16	3823,66
Rolnictwo, leśnictwo*	3001,86	4319,40	2043,85	4468,77	6946,60	3115,64,
Przetwórstwo przemysłowe	2683,17	3320,83	2648,56	3827,87	5273,47	3798,52
Budownictwo	2531,50	3307,63	2499,79	3348,63	4581,23	3326,44
Handel, naprawa pojazdów*	2433,91	3462,58	2422,30	3471,27	5065,05	3467,92
Transport i gospodarka magazynowa	2824,85	3292,29	2343,30	3551,48	4424,09	3071,00
Działalność prof., naukowa*	3615,59	3809,56	3549,84	5007,73	5251,05	4956,29
Administrowanie*	1985,11	2705,53	1958,34	2967,09	4223,74	2938,25
Administracja publiczna*	3799,72	3798,44	4484,82	5042,17	5042,47	4437,57
Edukacja	2963,72	2976,97	2763,90	4175,83	4300,86	3224,89
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	2875,16	2977,26	2363,07	3751,98	3892,41	3323,04

* Pełne nazwy sekcji zaznaczonych gwiazdką: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo; handel; naprawa pojazdów samochodowych; działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; administrowanie i działalność wspierająca; administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne.

Źródło: [Rocznik Statystyczny Pracy 2010, s. 262-265; 2017, s. 275-277].

w pierwszej z nich, przy czym w sekcji administracja publiczna i obrona narodowa nadal występuje najwyższy poziom wynagrodzeń brutto. Spośród sześciu pozostałych sekcji objętych analizą w trzech (przetwórstwo przemysłowe, handel i naprawa pojazdów, administrowanie i działalność wspierająca) nastąpił wzrost wynagrodzeń brutto w stosunku do poziomu średniego, w pozostałych (budownictwo, transport i gospodarka magazynowa, opieka zdrowotna) niekorzystna różnica wynagrodzeń brutto w stosunku do średniej pogłębiła się. Największą relatywną poprawę w okresie 2008-2016 odnotowała sekcja administrowanie i działalność wspierająca (wzrost z 67,5% do 73,2% średniej), pozostając jednak sekcją o najniższym poziomie wynagrodzeń brutto. Największe względne obniżenie poziomu wynagrodzeń wystąpiło w sekcji transport i gospodarka magazynowa (spadek z 96% do 87,6% średniej).

Tabela 2. prezentuje dane dotyczące przeciętnego miesięcznego kosztu pracy (obejmującego poza wszystkimi składnikami wynagrodzeń także: składki na ubezpieczenia społeczne, koszty szkoleń, delegacji, BiHP, fundusz świadczeń socjalnych i pozostałe wydatki związane z personelem) [Rocznik Statystyczny Pracy 2010, s. 332]. Wyraźnie niższa (w porównaniu z poziomem wynagrodzeń brutto) jest tu przewaga sektora publicznego, dodatkowo przewaga ta między rokiem 2008 a 2016 spadła znacznie niż w wynagrodzeniach brutto. Mniejszą różnicę między sektorami w przypadku kosztów pracy w dużym stopniu wyjaśnia niepełne obciążenie

składkami na ubezpieczenia społeczne stosunkowo licznych grup pracowników sektora publicznego (służby mundurowe, pracownicy sądownictwa itp.).

Tabela 2. Przeciętny miesięczny koszt pracy na 1 zatrudnionego według sektorów i sekcji w Polsce w latach 2008 i 2016

Sekcja*	Koszty pracy w 2008 r.			Koszty pracy w 2016r.		
	ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny	ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny
Ogółem	3986,50	4357,52	3780,29	5489,14	5736,14	5347,82
Rolnictwo, leśnictwo	5722,32	5843,51	5647,90	6639,49	8916,26	4205,45
Przetwórstwo przemysłowe	3534,41	4332,11	3488,02	5078,61	6742,56	5034,73
Budownictwo	3872,10	4436,20	3840,19	5378,06	6261,49	5343,39
Handel, naprawa pojazdów	3415,99	4371,20	3402,24	4687,24	6097,72	4682,26
Transport i gospodarka magazynowa	3952,16	3957,65	3943,30	5270,41	5545,88	4982,80
Działalność prof., naukowa*	5453,28	5281,65	5537,20	7444,32	6612,51	7779,38
Administrowanie	2897,70	3838,46	2863,70	3850,18	5314,49	3803,61
Administracja publiczna	4719,36	4716,58	**	6116,41	6116,41	**
Edukacja	3870,53	3862,76	3982,88	5359,15	5424,15	4476,38
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	3667,73	3709,44	3429,55	4722,42	4786,16	4409,12

* Nazwy sekcji jak w tabeli 1; ** Za rok 2016 nie podano w Roczniku Statystycznym Pracy kosztów pracy dla sektora prywatnego w sekcji administracja publiczna i obrona narodowa.

Źródło: [Rocznik Statystyczny Pracy 2010, s. 299-306; 2017, s. 314-317].

Hierarchia poziomu kosztów pracy jest nieco inna niż w wynagrodzeniach brutto. Zwraca uwagę najwyższy poziom kosztów pracy w sekcji rolnictwo, leśnictwo w 2008 r. (o 43,5% wyższy niż średnie koszty pracy) i ich najpoważniejszy spadek do 2016 r. (21% wyżej niż średnia). W 2016 r. najwyższym poziomem kosztów pracy cechowała się sekcja działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (koszty o 35,6% wyższe od średniej). W obu latach przodująca w zestawieniach według wynagrodzeń sekcja administracji publicznej i obrony narodowej zajmowała trzecie miejsce w zestawieniu według kosztów pracy, co jest pochodną wspomnianego wcześniej niższego obciążenia składkami na ubezpieczenia społeczne znaczącej części pracowników. Zwraca uwagę nieco niższy od średniej poziom kosztów pracy w sekcji edukacja (przy wyższym od średniej poziomie wynagrodzeń brutto).

W tabeli 3. zawarto dane dotyczące struktury zatrudnienia według sektorów własności i sekcji oraz proporcje wynagrodzeń i kosztów pracy między sektorami. Struktura zatrudnienia zmienia się na korzyść sektora prywatnego, który już w 2008 r. zdecydowanie dominował w 6 z analizowanych sekcji. Ujęcie danych z tabel 1 i 2 w postaci wskaźników (w tab. 3) obrazuje skalę spadku przewagi sektora publicznego w latach 2008-2016 w ujęciu ogółem – przewaga w wynagrodzeniach spadła z 25,7% do 20,7%, a w kosztach pracy z 15,3% do 7,3%. Spadek ten nastąpił raczej

dzięki zmniejszeniu przewagi w wynagrodzeniach sektora publicznego w sekcjach działalności gospodarczej nieobjętych tabelą (zatrudniających mniejszą liczbę pracowników), ponieważ na 9 sekcji objętych tabelą, w których wyodrębniono sektory własności, aż w 6 nastąpił wzrost wynagrodzeń w sektorze publicznym w stosunku do prywatnego (w przypadku kosztów pracy nastąpiło to w 8 na 9 sekcji).

Tabela 3. Struktura zatrudnienia według sektorów własności i sekcji oraz proporcje wynagrodzeń i kosztów pracy między sektorami własności w Polsce w latach 2008 i 2016

Sekcja*	Udział w zatrudnieniu sektora prywatnego		Wskaźnik płac brutto w sektorze publicznym w stosunku do prywatnego		Wskaźnik kosztów pracy w sektorze publicznym w stosunku do prywatnego	
	2008	2016	2008	2016	2008	2016
Ogółem	72,4	78,1	125,7	120,7	115,3	107,3
Rolnictwo, leśnictwo	98,3	98,7	211,3	223,0	103,5	212,0
Przetwórstwo przemysłowe	95,3	98,2	125,4	138,8	124,2	133,9
Budownictwo	97,0	98,8	132,3	137,7	115,5	117,2
Handel, naprawa pojazdów	99,2	99,8	142,9	146,1	128,5	130,2
Transport i gospodarka magazynowa	58,4	71,0	140,5	144,1	100,4	111,3
Działalność prof., naukowa	82,8	89,1	107,3	105,9	95,4	85,0
Administrowanie	96,9	98,1	138,2	143,8	134,0	139,7
Administracja publiczna	0,0	0,0	-	-	-	-
Edukacja	8,3	15,1	134,9	113,4	97,0	121,2
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	26,0	38,1	126,0	117,1	108,2	108,6

* Nazwy sekcji jak w tabeli 1.

Źródło: [Rocznik Statystyczny Pracy 2010, s. 300-306; 2017, s. 315-317] oraz obliczenia własne na podstawie danych z tabel 1 i 2.

Nasuwa się pytanie, czy duże wzrosty udziału zatrudnienia sektora prywatnego w sekcjach: transport i gospodarka magazynowa (wzrost udziału zatrudnienia w sektorze prywatnym o 12,6 p.p.), opieka zdrowotna i pomoc społeczna (wzrost o 12,1 p.p.), edukacja (wzrost o 6,8 p.p.), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (wzrost o 6,3 p.p.) mogą tłumaczyć zmniejszenie zróżnicowania wynagrodzeń i kosztów pracy między sektorami własności. Trzeba zauważyć, że dwie pierwsze z wymienionych sekcji osiągają wynagrodzenie poniżej średniej. Wskaźniki płac brutto i kosztów dla analizowanych sekcji gospodarczych w czterech przypadkach wzrosły i w czterech spadły między rokiem 2008 a 2016. Wydaje się zatem, że zmiana struktury zatrudnienia w czterech wymienionych sekcjach w niewielkim stopniu tłumaczy zmniejszenie rozpiętości między sektorami własności.

W tabeli 4. przedstawiono pozapłacowe koszty pracy, rozumiane jako różnica między kosztami pracy a wynagrodzeniami brutto ponoszonymi przez pracodaw-

ców. Zwraca uwagę, że o ile w sektorze prywatnym w okresie 2008-2016 ta grupa kosztów nieznacznie wzrosła (o 0,4 p.p.), o tyle w sektorze publicznym odnotowano jej spadek (o 3,6 p.p.). Biorąc pod uwagę brak zmian stawek składek na ubezpieczenia społeczne w latach 2008-2016 (główny element pozapłacowych kosztów pracy), zaobserwowany na podstawie danych tabeli 3. spadek różnicy między sektorami w przypadku kosztów pracy może wskazywać na większe obciążenie pracodawców sektora prywatnego rosnącymi kosztami BHP, doskonalenia zawodowego, delegacji służbowych i świadczeń socjalnych (czterema dodatkowymi, poza składkami na ubezpieczenia społeczne, elementami kosztów pozapłacowych), lub na oszczędności na tych grupach wydatków personalnych w sektorze publicznym.

Tabela 4. Pozapłacowe koszty pracy ponoszone przez pracodawców w latach 2008 i 2016

Sekcja*	Różnica [%] między kosztami pracy a wynagrodzeniem brutto w 2008 r.		Różnica [%] między kosztami pracy a wynagrodzeniem brutto w 2016 r.		Różnica między nominalnym wzrostem kosztów pracy i wynagrodzeniem brutto w latach 2008-2016	
	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Sektor publiczny	Sektor prywatny
Ogółem	27,9	39,5	24,3	39,9	-3,6	0,4
Rolnictwo, leśnictwo	35,3	176,3	28,4	35,0	-6,9	-141,3
Przetwórstwo przemysłowe	30,5	31,7	27,9	32,5	-2,6	0,8
Budownictwo	34,1	53,6	36,7	60,6	2,6	7,0
Handel, naprawa pojazdów	26,2	40,5	20,4	35,0	-5,8	-5,5
Transport i gospodarka magazynowa	20,2	68,3	25,4	62,3	5,2	-6,0
Działalność prof., naukowa	38,6	56,0	25,9	57,0	-12,7	1,0
Administrowanie	41,9	46,2	25,8	29,5	-16,1	-16,7
Administracja publiczna	24,2	-	21,3	-	-2,9	-
Edukacja	29,8	44,1	26,1	38,8	-3,5	-5,3
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	24,6	45,1	23,0	32,7	-1,6	-12,4

* Nazwy sekcji jak w tabeli 1.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z tabel 1-3.

Rozpatrując zmiany różnicy między kosztami pracy a wynagrodzeniem według sekcji, zwraca uwagę gwałtowny spadek tej wielkości w sekcji rolnictwo i leśnictwo w sektorze prywatnym. Ponieważ w 2016 r. różnica ta zbliżona była do średniej dla sektora, można założyć, że bardzo wysokie koszty pozapłacowe w sekcji rolnictwo w 2008 r. były zjawiskiem przejściowym. Zachodzi pytanie, czy spadek pozapłacowych kosztów w sektorze publicznym jest związany ze strukturą zatrudnienia. Dane zawarte w tabeli 4. przemawiają za odpowiedzią twierdzącą. Sektor publiczny ma w zasadzie wyłączność zatrudnienia w sekcji administracja publiczna i obro-

na narodowa, dominuje także jako pracodawca w sekcjach edukacja oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna. We wszystkich tych sekcjach pozapłacowe koszty w okresie 2008-2016 spadły, przy czym podkreślić należy, że w przypadku edukacji i opieki społecznej spadły one znacznie w sektorze prywatnym (pozostając jednak na wyższym poziomie niż w sektorze publicznym).

5. Zakończenie

Między rokiem 2008 a 2016 sektor publiczny w Polsce stracił część przewagi w poziomie wynagrodzeń brutto i ponad połowę przewagi w poziomie kosztów pracy. Można to uznać za potwierdzenie pytania badawczego: wzrost konkurencji międzynarodowej spowodował, że wynagrodzenia i koszty pracy rosną szybciej w sektorze prywatnym (wystawionym na konkurencję) niż w publicznym. Podkreślić należy, że w sektorze publicznym nadal występuje wyższy poziom wynagrodzeń i kosztów pracy. Stopniowa utrata przewagi w poziomie wynagrodzeń oraz ograniczenia wydatków na rozwój i wsparcie socjalne pracowników w warunkach spadku bezrobocia może generować problemy z pozyskiwaniem personelu przez sektor publiczny.

Zmiana proporcji między sektorami własności nie znajdują potwierdzenia w obserwacjach dotyczących sekcji gospodarczych będących największymi pracodawcami. Z 9 sekcji, w których dokonano podziału na sektor publiczny i prywatny, wynagrodzenia brutto i koszty pracy rosły nieco szybciej w sektorze publicznym. Względny spadek przewagi w wynagrodzeniach brutto i kosztach pracy sektora publicznego nastąpił zatem dzięki sekcjom działalności gospodarczej zatrudniającym mniejszą (niż 500 tys.) liczbę pracowników. Należałoby jeszcze zbadać sekcje działalności gospodarczej zatrudniające poniżej 500 tysięcy osób, zwłaszcza te, w których porównywalne udziały w zatrudnieniu mają obydwa sektory własności.

Wzrost kosztów pracy między rokiem 2008 a 2016 był niższy od wzrostu wynagrodzeń brutto. Z jednej strony można uznać to za pozytywną tendencję, zwiększającą konkurencyjność rynku pracy (gospodarki). Z drugiej jednak, jeśli poziom obciążeń podatkowych składkami na ubezpieczenia społeczne utrzyma się, będzie to świadczyć o ograniczeniu wydatków na politykę personalną, czego nie można uznać za kierunek jednoznacznie pozytywny.

Literatura

- Azémar C., Desbordes R., 2009, *Who Ultimately Bears the Burden of Greater Non-Wage Labour Costs?*, https://www.gla.ac.uk/media/media_140027_en.pdf (10.04.2018).
- Furmańska-Maruszak A., 2008, *Koszty pracy a zatrudnienie. Współczesne koncepcje a rzeczywistość*, Dom Organizatora, Toruń.

- Golinowska S., 2002, *Polityka społeczna państwa w gospodarce rynkowej. Studium ekonomiczne*, PWN, Warszawa.
- Grzesiok F., 2014, *Wynagrodzenia za pracę a koszty pracy – klin podatkowy*, [w:] M. Król, A. Warzecha, M. Zieliński (red.), *Funkcja personalna w przedsiębiorstwie. Zakres, pomiar realizacji, uwarunkowania*, CeDeWu, Warszawa, s. 45-59.
- Hopwood P., 2005, *The new experimental Index of Labour Costs per Hour*, Office for National Statistics, Labour Market Trends, s. 345-352.
- Lipská E., Vlnková M., Macková I., 2005, *Unit Labour Costs*, BIATEC, vol. 13, no 1, s. 8-12.
- Maier M., 2016, *System zabezpieczenia emerytalnego a starzenie się społeczeństwa w Polsce*, [w:] J. Sokołowski, A. Żabiński (red.), *Finanse publiczne*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 451, s. 230-239.
- Pawlak Z., 2003, *Personalna funkcja firmy. Procesy i procedury kadrowe*, Poltext, Warszawa.
- Pierluigi B., Roma M., 2008, *Labour costs and employment across Euro area Countries and sectors*, European Central Bank, Working Paper Series, no 912, s. 1-39.
- Ramos R., Lopéz-Bazo E., Vacas C., Royuela V., Moreno R., Dreger C., Hurley J. Suriñach J., 2017, *Employment effects of reduce non-wage labour costs*, Eurofound, Research Report, s. 1-62.
- Rocznik Statystyczny, 2014, GUS, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny, 2017, GUS, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny Pracy, 2010, GUS, Warszawa.
- Rocznik Statystyczny Pracy, 2017, GUS, Warszawa.
- Urbaniak B., 2002, *Koszty pracy w procesie integracji europejskiej*, [w:] S. Borkowska (red.), *Rynek pracy wobec integracji z Unią Europejską*, IPiSS, Warszawa.
- Zieliński M., 2007, *Wpływ zabezpieczenia społecznego na wykorzystanie zasobów pracy*, [w:] K. Hefner, K. Malik (red.), *Szanse rozwoju regionów. Uwarunkowania społeczne, ekonomiczne i środowiskowe*, Komitet Nauk o Pracy i Polityce Społecznej, Regional Studies Association, Politechnika Opolska, Opole.
- Zieliński M., 2012, *Rynek pracy w teoriach ekonomicznych*, CeDeWu, Warszawa.